

Hoerpen.

Den 22sten Augustus 1896 bezocht ik de gemeente Hoerpen. Op de grens van Huisfeling en Hoerpen werd ik opgewacht door een eerewacht van 4 ruiters. Deze begeleidden mij naar Hoerpen. Alvorens aan het Raadhuis te komen, werd ik opgewacht door eene feestcommissie, die mij bij monde van het hoofd der school het welkom boeide; de schoolkinderen stonden daar ook geschaard met slag, gedjes enz; en zongen een liedje. De fanfare uit Hoerpen voegde zich hier ook in den stoet, die, vooral ook door de schoolkinderen, die mede gingen, bijzonder groote afmetingen aannam. - Eene groote ereboog was opgericht ter plaatse, waar de feestcommissie mij wachtte.

Voor het raadhuis stonden weer een paar kinderen met een bouquetje (een van die kinderen was het dochtertje van den burgemeester), en een stuk of zes bruidjes om te strooien. - Langs een steilen trap moest ik naar boven klauteren om op de secretarie te komen; een klein kamertje, dienende voor raadzaal, voor vergaderingen van B. en W., voor burgemeesterokamee enz. enz. Daar vond ik B. en W. met wie ik mij wat onderhield.

De wethouder Verstegen is de zwager van den burgemeester; de vrouw, waardoor die relatie ontstond, is overleden. - Het schein mij in Hoerpen wel een beetje familieregeering, en dat Overlangel overstendend wordt door Hoerpen. -

Op mijne audientie verscheen de pastoor van Hoerpen met zijn kapelaan, benevens twee raadsleden uit Overlangel. Deze laatste klaagden steen en beer over den slechten toestand der wegen in Overlangel; bovendien hadden zij nog al wat in te brengen tegen het beleid van den burgemeester; het kwam mij voor, dat zij met van Zuijlen niet bijzonder ingenomen waren. -

Na de audientie ging ik bij den burgemeester - die van beroep winkelier en bakker is, - ontbijten. Na het ontbijt kwam mijn rijtuig voor en reed ik over Overlangel, begeleid door de eerewacht, naar Neeboon en Ravenstein. Het hoofd der school te Overlangel was met de twee hoogste klassen naar Hoerpen gekomen; om die kinderen

Zierpse.

wat de laden zingen en in den stoet de laden meeloopen.

De familie de Bruijn (o.a. het gewezen 1ste kamerlid) zijn afkomstig uit Zierpse; zij hadden aldaar een wijngaard en woonden aan den dijk te Overlangel. Thans is hunne woning afgebroken. —

Den staatsdijk langs rijdende, viel het mij op, dat die er zeer zwak uitzag, vooral te Overlangel; het beloop van de kanten is bijna gelijk veel; op sommige plaatsen zag met bijna loodrecht naar beneden. — De kruin is bovendien niet breed. — Dichter bij Ra. venstein, scheen de dijk sterker, althans zwaarder en met meer beloop. —

Hoewel de administratie van den secretaris als die van den ontvanger gaf aanleiding tot het maken van nogal enkele opmerkingen; deze werden mondeling gemaakt, en grootendeels door de betrokken partijen besaamd.

Den 23 eei 1900 kwam ik weder in Zierpse; ik was eerst in Bergheim geweest, had toen in Kruenstein ontbaten, en was dan over Nierloven en Overlangel naar Zierpse gereden; van Zierpse ging ik naar Zierfeling, en van daar weer naar Kruenstein, waar ik dineerde.

Op het raadhuis vond ik den burgemeester met den melkhouder der Klompmakers; de melkhouder Peys was afwezig. — Op mijn vraag, hoe het kwam, dat de melkhouders Versteegen en Nasfer niet meer waren, vernam ik, dat er in 1899 veel verkiesing maar geen stemming geweest was; dat de afkeurende raadsliden verkozen waren; dat echter het raadslid van Hoofst, een kastelein, eerbijds behorende tot de partij van den burgemeester, was overgegaan tot de tegenpartij, en dat dien ten gevolge de vroegere melkhouders verbannen waren door de tegenwoordige.

De verhouding van den burgemeester tot den melkhouder Klompmakers scheen mij nog al gespannen; ik troefte wat alie op de opzien wille stalen.

Op mijne aubliantie verscheen genaemd raadslid van Hoofst;

Zierpse.

hij beklagde zich over den burgemeester, die hem zou zoeken. Nooit en hij niemand werd gelokt op het politieure in de herberg; nooit was daaraan een proces verbaal opgemaakt; nu was van Hoofst dit jaar deswege twee maal bekeurd; de eerste keer in Januari; toen was hij door den kantonrechter vrijgesproken. Twee tweede maal op Dinsdagavond; dat moest nu nog voor komen. — Hij vroeg niet, dat zijne collega's kastelein ook bekeurd zouden worden, maar vroeg wel eene zelfde behandeling als iedereen; hij wilde niet gesucht worden. — Toen van Hoofst mij gevraagd had, dat het politieure 10 uur was, en dat hij om 10.30 bekeurd was, zeide ik hem, dat hij het dan toch aan zich zelven te wijten had, dat hij nu in moeilijkheid was. —

Het hoofd der school Schreurs beklagde ook over den burgemeester; hij beweerde, dat de burgemeester hem zoekt; andat hij geen inkant was in den winkel van den burgemeester.

Ik bond later den burgemeester op het hart, dat hij toch vooral den schijn van partijdigheid moest vermijden; de burgemeester beweerde, dat het hoofd der school misbruik maakte van sterken drank; voor de klas was hij niet iseraan nog niet stonddronken geweest, maar ^{van} de kinderen was toch wel getuigd, dat hij meermalen niets deed dan vleespraat verkopen; — van enkele dagen zou het schoolhoofd door twee menschen dronken thuis gebracht zijn.

Veel menschen uit Zierpse werken in Duitschland; op het oogenblik kunnen de boeren geen arbeiders krijgen. Op mijn vraag, wat een boerenarbeiden voor loon kreeg, vertelde mij de melkhouder der Klompmakers, dat hij een beste arbeider had gehad, vast in het werk soowel 's zomers als 's winters, met tien jaar loon; die arbeider verdiende bij hem 's zomers f. 0. 40 en 's winters f. 0. 25, en de kost; die man was nu ook al naar Duitschland gegaan! geen wonder!!

Door al dat naar Duitschland gaan liep de redelijkheid der bewoners veel te menschen over; als er menschen uit Zierfeling af uit Bergheim in Zierpse kwamen, maesten zij dikwijls door den burgemeester of den velowachter uitgeleide worden gedaan, andat zij anders afgeranseld of met steenen geworpen werden. — Er kwam toen in Zierpse een nieuwe ge-

Heerpen.

meente veldwachter, van Bergen genaamd. Deze maakte
niet veel procesfen verbaal, maar konseelde er 's avonds bij
straatkruimel met zijn stols op los. Daardoor kwam er meer
wakt ontrag, en verbeterde de saestand veel. — van Bergen
is sinds 1 Februari 1899 rijksveldwachter in Waensel. —
De nieuwe veldwachter Sloos moet een goede veldwachter
zijn, en er flink de schrik onder hebben.

Den 25 Mei 1904 kwam ik weer in Heerpen. Van uit Ka.,
venstern bevocht ik dierselfden dag klein felling en lleyen.

Heerpen heeft \pm 1600 zielen; van Heer wonen er \pm 250
te Overlangel; ~~van~~ dat kerkdorp ~~was~~ zit 'em lid vanden Raad

Toen de familie de Bruyn nog te Overlangel woonde, was
er een de Bruin wethouder, ten had Overlangel nog een
raadslid. Toen de familie de Bruin Overlangel verliet,
behield O. slechts een raadslid. De laatste de Bruins te O.
waren twee broeders: de eene woonde op het kasteel; de andere
in een heerenhuis. Over 40 jr is alles verhocht, werden kasteel
en heerenhuis gesloopt, en hebben de de Bruins geen relatie
meer met Heerpen.

Ziet onderhoud van de landweegen te Overlangel is ten
laste van den Pastoor; deze heeft de opbrengst van het gras,
gewas langs de weegen, van de roepding eur. De land
weegen worden niet altijd voldoende onderhouden. —

Onder den minderen stand komen ^{alvaagen} ~~2,5%~~ onwettige geboor-
ten voor; 2,5% gedwongen huwelijken.

Kudientie verkleend aan den bergemeester; van hem
vernamen, dat de wethouder Keys vroeger een groot vermogen
had, en dat langzamerhand had opgemacht; door nota-
ris bijzet te Bergheim werd in 1903 voor een bedrag van
 $\text{f} 37.000$ aan vast goed van Keys ^{vervoers} verhocht, ~~en~~ Keys
maakt zoveel hebben overgehouden, dat hij nu nog amper
kalmpijn kon leven. — Wethouder Klomp, maktes
wont met zijn braer; ze zijn ongehuwd; met niet begonnen
hebben zij, door hard werken zich een aardig fortuin
verreankelt. — Der volgens kwam Schreurs, het hoofd
der school; Klomp maktes had hem verteld, dat de
bergemeester in 1900 aan mij zou hebben gezegd, dat

Heerpen.

Schreurs misbruik maakte van drank; Schreurs kwam
mij nu vertellen, dat de bergemeester hem toen belastert
had.

Ik heb aan B. en W. geaden om advies te vraagen aan de
ziede Maatschappij, om te weten, op welke wijze zij de 354
fl. A. gemeente grondten het best productief konden maken.

Zet raadhuus moet noodzakelijk verbouwd; de be-
noodigde gelden staan op de begroting van 1904. Het is er
echter ^{de keuze van} ~~ruis~~ over ~~den~~ architect: de bergemeester wil Comers
uit Noverstein; het raadslid van Hlofot wil een inwoner
van Heerpen, denzelfde, die zoo'n slecht schoolhuus te Over-
langel bouwde. — Zet einde zal wel zijn, dat er van
den Heeren bouwer van het raadhuus niets komt.

B. en W. geaden, behoudertoud der waterleidingen ten
laste der gemeente te nemen. —

De veldwachter Sloos is voor een pr jaar gaan loopen,
terwijl hij alles bank liet lleyen. Over zijn oprulger —
v. d. Broek — is men zeer tevreden.

Van Mr v. Coekle erfde de gemeente eenig weiland; uit
de opbrengst, \pm $\text{f} 100$, wordt het werkhoudersonderwijs betaald.

Er is veel armoede in Heerpen; op de zandbergen in de
heide bouwen de menschen maar raak. Velen maaken
buiten de gemeente, vooral in Duitschland, het brood gaan
verdiene.

Door den aanleg van de spoorw. gingen de zeer blaciende
zes jaarmarkten te niet. Men zou zeer gaarne een
losploots hebben aan de halte te Bergheim; bij ver-
king van de Keersche blaas kan men den winters niet
in Noverstein komen.

Den 1 April 1900 kwam ik weer in Heerpen. Er had
zich kort tevoren een onaangenaam incident voorgedaan:
de provincie had in 1900 aan den provincialen regeerder
die gemeente een verbetering doen aanbrengeen, door den weg
 \pm 35 c. fl. te laten ophoogen. Om te voorkomen dat de
lang liggende woningen waterkeruwer zouden onderwinden
had men er tusschen den weg en de woningen door de
gemeente een goot gestraat worden, waarvoor de provincie

Herpen.

aan de gemeente de benodigde klinkerstukken afstond.
In het begin van 1901 schreef het gemeentebestuur van
Zierikzee aan G. S. dat de toestand allerleedste was,
dat de menschen noodeloos hemoedelijkt waren, dat het
geld van de provincie verhuist was enz. en vroeg om anders
te doen door l. e. d. s. t. — De vloofdingenieur, op dat
adres gehoord, rapporteerde, dat de schuld aan het
gemeentebestuur lag; dat, in plaats van met de ontvangen
klinkers de goot te maken, had het die gebruikt, om een moei-
trabtoir te leggen van het raadhuis naar de woning van
den burgemeester. —

In verband daarmede kwam nog een man klagen, van
Berckel, omdat hij met vergunning van B. en W. een
dam had gemaakt van dien weg naar zijn huis;
toen zijn beken vreesden, dat zij door die dam waterbeswaar
zouden onderwinden, had de burgemeester afscherming
van die dam gelast; hij had niet willen toestaan, dat
de man er een pr. spulhuis inlegde. — van Berckel
had de dam niet daadtegelijk opgeheven, was toen ge-
baliseerd en was veroordeeld te Oef. tot 5 daagen alken
op § 15. baete. —

Over een en ander heb ik den burgemeester verschrift,
welke de les gelezen. —

Na een ontzetting van de uitgebreide gemeente kait-
tingen wordt nog niets gedaan; nogmaals bij B. en W.
schikking aangevraagd om zich in contact te stellen
met de Heide Maatschappij of met het Staatsbosbeheer.

Nogmaals bij B. en W. er op aangevraagd om
te zorgen, dat, wanneer er een wethouders vacature
ontstaat, Overlangel een wethouder krijgt evenals
zullen vroeger steeds het geval was, toen de familie
de Kruyn nog daar woonde.

Den 1. d. 1912 kwam ik weer in Herpen; ik
was tevoren in Herpen en in Zierikzee ge-
weest. Ik maakte den tocht van uit den
Wosch.

Werkelijke audientie. Vooral klachten van arme

Herpen.

menschen; de armenmeester, Johannes Jansen, was
naar Dieren verhuisd; de raad had geen opvolger
benoemd; en nu was er sinds drie weken niet be-
deeld. —

Bovendien een klacht wegens tegenwerking van
den burgemeester bij het uitvoeren van een raadsbesluit,
waarbij een waterleiding op den legger geplaatst
werd. De moestul eindelijk gelegd worden van 50
c. ll. middelen; daartoe stelde de burgemeester
niet mede; niet tegenstaande de waterleiding in orde
gebracht was, welk hetzelfde waterbeswaar onderaan
den, omdat het water voor den deiken sakte. —

Het spank erg bij Raadsverkiezingen. Burgemes-
ter heeft gebracht wethouder van Rossum te doen
vallen; dit werd echter herhozen; daarover in mijn
presentie nog een geweldige standje tusschen de beide be-
traktanten.

Mitgestrekte gemeente bezittingen, die niets opleve-
ren; gronden, zich tot Staatsbosbeheer te verstoren; en
bovendien een register voor de exploitatie aan te leggen.

Het de rente van het leynat van Coalk - f 100 - wordt het
herhalingsonderwijs bekostigd.

Menschen waren meestal op hun eigen; als ze
gaan trouwen, kunnen ze gewoontelijk; vataris
spervers schiet daarvoor het ofelot; hij is creyent van
een hypotheekbank. — Als de rente en aflossing niet
betaald wordt, dan verhoopt spervers het zal hij
weer; dit bank gelukkig in de ar. hoogt zelden
voor. — Grote armbede wordt niet geleden;
maar de menschen maken veelal in Duitschland
hun brood gaan verdienen, dat bederft hen erg.

Burgemeester met armbestuur heeft slechts als
inwoners een subsidie van de gemeente; Roomak
armbestuur zal ± f 700 vaste inwoners hebben.

Gemeente wethouder kan het volle baas; heeft
echter te weinig tractement; kan niet anders uit
kamen; zou opname de publicaties aflesen. —
De gunstige gevallen van het in orde brengen

Hesperen.

van de Overlaags verbetering waren in 1911 zeer merkbaar; niet zoveel lust van knielwater. —

Burgemeester van Delyen was nog al brutaal; ik moest hem een pr maal het zwijgen opleggen.

Den 30 Juli 1914 berocht ik van uit den Bosch de gemeenten Hogen, Huisfeling en Hesperen.

Bonds van Delyen als burgemeester vervangen werd door van der Sijs, is de rust in de gemeente meer gekend. De laatste raadsverkiezing liep af bij enkele candidaatstelling. — Drankmisbruik. Vechtpartijen komen niet meer voor, door het verstandig beleid van v. d. Sijs, die serf, dat er geen grote feesten in de herbergen worden gevierd. Overlaagel is meer vertegenwoordigd door een wethouder.

Belgische vluchtelingen zijn ook in Hesperen geweest; zo in getal; 1 is er nog een deserteur. Verleden jaar kwamen onverwachts 3 avonds om zeven uur 4000 man, die moesten ingekwartierd worden; ze bleven 2 dagen. —

Distributie levensmiddelen loopt goed; gemeente is grassier; houdt de levend in die qualiteit van de winkeliers, en houdt de grassiers verdienste over; verdient daaraan de administratiekosten, en houdt dan nog een klein bedrag over. —

Den 19^{den} Augustus 1920 kwam ik weer in Hesperen.

Als in deze gemeente komen woningen te kort; een zestal nieuwe woningen was er wel noodig; men doet er voorloopig niets aan, omdat de menschen geen huishuur willen betalen, en het dus een reusenshap voor de gemeente zou worden.

De finantien van Hesperen zijn niet best: f 10.000 hoofd. omleg = 4½%. Men zou wel een vereniging van Hesperen met Schaik willen, maar Schaik schijnt daarvan niets te willen weten.

Hesperen

In 1915 is men begonnen met behulp van het St. aals. bosbeheer de heide (te beboschen; thans zijn 97 hl. St. aangeleegd; alles groeit goed, men wil er mede doorjaars hak de geheel heide ± 340 hl. St. ontginnen en zal zijn.

Das zijn 97 hl. St. ontginnen; kosten ± f 6000⁵⁵⁰⁰; de hauer bracht slechts f 1500 op; een snede hooi kan in 1921 ± f 1000 opbrengen; dan blijft het land — dat dan nog f 3000 kost, het weland liggen.

Door dijkbekende te ceyk f 6400 schade geleden; in normale omstandigheden geen waterschade dat naam heeft.

Het gaat den keuterbaeren niet goed; de menschen hebben een moeilijk bestaan; ze zijn te eerrechtig om steun te vragen. Waren het gewone arbeiders, dan was dat voor de menschen eigenlijk veel beter.

Wanneer de nieuwe lager onderwijs wet ingevoerd wordt, dan zal in Hesperen de openbare school wel worden opgeheven; in Sengel daaren tegen zal die wel blijven bestaan.

Den 31 Juli 1923 berocht ik Hesperen en Olijmen. Men gaat gunstig gebukt onder de financiële lasten; en is geen rebel. — De menschen, die waagen op de fabrieken in Orf werken, krijgen, wegens de heersche malaise, daar gedaan. Ze kunnen merken er nog overig aan de afsleutdijk van de Beersche laag, en verdienen daar 20 cent per uur, werkdag van 10 uren. —

Men zou gaarne zien, dat Hesperen verenigd werd met Schaik; maar in Schaik, dat de finantieel beter voor staat, wil men daarvan niets weten.

Voor Overlaagel zit wethouder Schraaven in den Raad; hij werd als raadslid herkozen, maar zal als wethouder in September wel vallen; evenals zijn mede wethouder v. d. Helber.

Hesperen.

Er werden nu drie nieuwe Raadsleden gekozen en naar het schijnt willen alle zeven Raadsleden jaarwielhouder zijn!

Drankmisbruik en wechtpartijen kon men zoo goed als niet meer van; er is geen geld meer om de fute te koop.

Er is geen woningnood; de menschen trouwen haast niet meer; dit jaar nog maar 3 huwelijken. — Er trekken wel op nieuw veel uit de gemeente.

Zoowel de bescheuring als de warenkeuring (melle) werken nuttig en waren zeer noodzakelijk.

Van den winter waren er 60 werkeloosen; dese werden te werk gesteld in de ontginningen van het Staatsboschbedrijf. Toen het daarvoor toegestaan geld verwerkt was, liet de gemeente nog $\text{f} 1250$ overwerken op hare kosten, met 25% staatswerkeloosen steun van het Rijk. — Er zijn thans 115 h. A. dennerbosch aangelegd, en 12 h. A. weiland.

Men heeft schade door het water, omdat de Danner spoelsche sluis dikwijls te lang gesloten wordt gehouden, dan slaan de landerijen soms diep onder water, terwijl aan de andere zijde van de sluis alles langzamerhand droog ligt.

De laag onderkijshet 1920 vordert van de gemeente jaarlijks $\text{f} 1400$ ten behoeve van het bijzonder onderdij.

Het leysat van Coath geeft een jaarlijksche bate van $\text{f} 400$. Twee gelden vladin in de gemeentebas; men doet er niets bijzonders voor. — Men heeft dat geld hard noodig voor de openbare uitgaven.

De plaatselijke inkomsten belasting bedraagt 5 tot 7%. Er is valskrecht geen draagrecht; onbelast. Daar is slechts $\text{f} 400$.

Hesperen